MIRCEA MINICĂ

SINTAXA GENITIVULUI ŞI A POSESIVELOR, PORNIND DE LA O PROBLEMĂ CONTROVERSATĂ: STATUTUL LUI *AL*

CONSIDERAŢII PRELIMINARE

E de la sine înţeles că, din punctul de vedere al teoriei sintactice, cheia diferitelor interpretări care ar sta la baza integrării atât a *genitivului*, cât şi a formelor posesive[1] într-un model teoretic unitar al gramaticii limbii române o constituie felul în care este interpretată particula *al.* Orice demers teoretic ce-şi propune să rezolve în mod coerent problema statutului sintactic al genitivului şi al posesivelor trebuie să se confrunte în prealabil cu o altă problemă: aceea a statutului lui *al.*

În teoria lingvistică românească există, în principiu, cu privire la *al,* două variante opţionale de interpretare: **(a)** cea aşa-numită „tradiţională”, sintetică, în care *al* este interpretat ca **„articol posesiv-genitival”,** ca o particulă „interioară” genitivului, fără funcţie sintactică autonomă şi funcţionând, în general, ca un fel de „morfem” al genitivului sau al posesivului, în anumite contexte având rolul de a marca morfologic funcţionalitatea autonomă a acestora, şi **(b)** o variantă relativ recentă, numită „modernă şi analitică”, în care *al* este interpretat ca **„pronume posesiv”,** substitut al regentului de genitiv sau de posesiv, el însuşi regent al acestora în absenţa substantivului[2].

Consecinţele teoretice care decurg de aici pentru sintaxa genitivului şi a posesivelor sunt următoarele: în varianta **(a)** atât genitivul, cât şi posesivele pot funcţiona, în anumite contexte, când sunt precedate de *al,* autonom din punct de vedere sintactic şi, ca atare, pot avea **toate funcţiile sintactice ale substantivalului,** inclusiv pe cele de subiect şi nume predicativ, în timp ce în varianta **(b)** ele depind invariabil de un regent, indiferent dacă acesta e substantivul care denumeşte obiectul posedat sau pronumele *al* care-l substituie. Prin urmare, nu pot avea altă funcţie sintactică decât aceea de **atribut** (anterioritatea strictă a

[1] E vorba de formele ***meu, tău, său, nostru* şi *vostru*,** fiecare cu variantele ei flexionare.

[2] Pentru o expunere argumentată a statutului pronominal al lui *al,* dar şi pentru o privire sintetică asupra soluţiilor care s-au dat în teoria lingvistică românească la problema ridicată de statutul particulei în discuţie, vezi *D. D. Draşoveanu*, *Despre **al,** cu aplicare la o structură problematică,* în idem, *Teze şi antiteze în sintaxa limbii române,* Cluj-Napoca, 1997, p. 101-107.

DACOROMANIA, serie nouă, V–VI, 2000–2001, Cluj-Napoca, p. 241-250

regentului sau a lui *al* împiedicându-le să poată avea funcţiile – corespondente celei de atribut – de nume predicativ sau element predicativ suplimentar).

În plus, în varianta **(a)** formele posesive pot funcţiona atât ca adjective, în dependenţa unui substantival, cât şi, autonom, ca **pronume,** atunci când, precedate de *al,* se pot constitui – endocentric – în centru al unui grup nominal. Ca atare, ele pot avea dublu statut morfologic. În varianta **(b),** ele nu pot funcţiona decât exocentric, statutul lor morfologic fiind unul singur, acela de **adjective posesive.**

Argument. Statutul lui *al*[3] a fost postulat pe baza substituibilităţii „ai/copiii vecinului, ai/copiii săi"[4]: substitut al unui substantiv, deci pronume. Numai că atunci când i s-a stabilit acest statut s-a pierdut din vedere o substituibilitate care, chiar dacă nu e la fel de evidentă, poate fi considerată la fel de revelatoare pentru statutul lui *al.* E vorba de substituibilitatea „al/bunul meu prieten", în care *al* funcţionează ca substitut al unui adjectiv, particula *al* şi forma adjectivală *bunul* fiind intersubstituibile („al meu prieten", „bunul meu prieten").

Fiind dovedit faptul că *al,* ca pronume, nu poate avea variantă adjectivală[5], considerăm că problema statutului lui *al* rămâne deschisă.

1. ALTERNATIVĂ DE STATUT AL LUI *AL*

Vom începe demersul nostru prin a analiza ocurenţele particulei *al* în structurile limbii române, urmărind din punct de vedere distribuţional contextele în care ea apare.

Constatăm:

(a) cu foarte puţine excepţii[6] particula *al* apare întotdeauna în vecinătatea strictă de stânga a unui genitiv sau a unui posesiv; cu alte cuvinte, ea e întotdeauna strict anterioară, în lanţul vorbirii, unui genitiv sau posesiv;

(b) în absenţa particulei *al* genitivul şi posesivele sunt precedate totdeauna de o formă articulată definit (care de cele mai multe ori e însuşi substantivul regent al acestora sau, în anumite cazuri, o aşa-numită „prepoziţie articulată": *carte***a** *elevului, contr***a** *mea* etc.).

Se observă, deci, că, în limba română, atât genitivul cât şi posesivele nu pot apărea în lanţul vorbirii decât dacă sunt precedate de o formă articulată definit sau de particula *al.* Ocurenţa în vorbire a genitivului şi a posesivelor e, prin urmare, condiţionată de anterioritatea imediată a particulei *al* sau a unei forme articulate

[3] Ne referim aici doar la statutul *pronominal* al lui *al,* ipoteza că el ar fi articol considerând-o suficient de convingător infirmată de argumentaţia lui *Draşoveanu*, vezi *ibidem.*

[4] *Ibidem,* p. 102.

[5] În baza legii că „adjectivul nu are adjectiv", vezi *ibidem,* p. 104.

[6] Ne referim la structuri ca „moartea tragică a **încă** unuia din tovarăşii săi" sau „finalul ambiguu al **prea** multora din nuvelele sale", în care între *al* şi genitiv se află interpuse alte forme, excepţii care nu schimbă însă, esenţial, datele problemei în discuţie.

definit. Altfel spus, această imediată anterioritate se constituie într-un context obligatoriu al genitivului şi al formelor posesive. Nu ştim din ce cauză se întâmplă acest lucru, dar putem spune, cu certitudinea pe care ne-o dă intuiţia de vorbitor al limbii române (şi, în ultimă instanţă, constatarea practică a faptelor), că acest context este obligatoriu.

Să vedem acum care este faptul de limbă care se constituie în context obligatoriu al genitivului şi al posesivelor în absenţa lui *al.* Pornim de la următoarele presupoziţii de principiu:

(a) acest fapt funcţionează la fel, în calitatea sa de context obligatoriu, atât în cazul genitivului cât şi în cazul posesivelor şi

(b) oricare ar fi statutul acestui fapt în calitate de context obligatoriu al formelor discutate, statutul lui *al* trebuie să fie, în aceeaşi calitate, identic.

Supunem analizei structurile:

(1) *cartea mea,*

(2) *contra mea,*

(3) *bunul meu prieten.*

În (1) drept context obligatoriu al posesivului *mea* funcţionează un substantiv articulat definit (*carte**a***), în (2) aceeaşi funcţie o îndeplineşte o „prepoziţie articulată” (*contr**a***)**,** iar în (3) imediat anterior posesivului *meu* este un adjectiv (*bun**ul***) purtător, în topică inversă, al articolului definit al regentului său *(prieten).* Singura lor calitate comună este aceea de a fi, într-un fel sau altul, purtătoare de articol definit. Prin urmare, contextul obligatoriu, în absenţa lui *al,* al ocurenţei formei posesive în fiecare dintre cele trei structuri nu este vreo formă substantivală articulată definit imediat anterioară posesivului, ci, de fiecare dată, pur şi simplu, articolul definit însuşi, indiferent cui îi aparţine, de cine este purtat şi care este funcţionalitatea lui morfologică în structură. Vorbim de funcţionalitatea morfologică a articolului definit, întrucât în (1) şi (3) acesta funcţionează (morfologic) ca morfem al categoriei determinării, realizând, deci, actualizarea ca definit a semnificatului formelor respective, în (2) însă, în cazul lui *contr**a** mea,* articolul definit nu mai are această funcţionalitate, ci funcţionează doar – formal – ca marcă a realizării sintagmatice a contextului obligatoriu necesar ocurenţei posesivului *mea* în structură. Ca atare, nu există nici un motiv ca atunci când articolul definit, în calitatea sa de context obligatoriu al genitivului şi al formelor posesive, lipseşte din anterioritatea imediată a acestora, particula *al* – în aceeaşi calitate – să substituie întreg regentul substantival, când simpla substituire a articolului definit al acestuia e suficientă pentru a-şi realiza această calitate şi, deci, pentru a asigura posibilitatea ocurenţei genitivului sau a posesivului în structură.

Prin urmare, statutul pe care i-l vom da lui *al,* în consecvenţă cu argumentaţia de mai sus (pe care vom încerca să o susţinem în continuare cu o serie de noi argumente), va fi cel de *substitut formal al articolului definit.* Îi spunem „substitut formal” şi nu pur şi simplu „substitut”, fiindcă particula *al* nu substituie, după cum am văzut, articolul definit în calitatea lui de morfem al determinării şi, deci, nu

realizează actualizarea ca definit a semnificatului formei al cărui articol îl substituie, ci, cu excepţia unui singur tip de structuri, care vor fi discutate în cuprinsul lucrării, *al* substituie articolul definit al regentului de genitiv sau posesiv (doar) în calitatea acestuia de context sintagmatic obligatoriu al genitivului sau al posesivului. Dar despre funcţionalitatea articolului definit în sintagmele genitivale şi posesive, precum şi despre funcţionalitatea lui *al* (implicit, în astfel de sintagme, dat fiind că el nu apare în sintagme de alt tip[7]) vom mai vorbi în această lucrare.

Vom remarca acum, ca o reluare a argumentaţiei desfăşurate mai sus, că, în calitate de context obligatoriu al genitivului şi al posesivelor – cu alte cuvinte, în imediata lor anterioritate –, particula *al* şi articolul definit al regentului de posesiv sau genitiv se află în *distribuţie complementară*[8] şi, ca atare, funcţionează ca variante ale aceleiaşi unităţi, ceea ce dovedeşte, în principiu, suficient de convingător statutul lui *al* de substitut al articolului definit al substantivului regent de genitiv sau posesiv.

Acest fapt se poate argumenta relativ uşor în structurile coordonate, de genul:

(1) *cartea mea şi a ta,*

(2) *deasupra mea şi a ta*[9],

(3) *bunul meu şi al tău prieten* sau *bunul meu prieten şi al tău*[10],

în care *al* substituie – fapt ilustrat de echivalenţa funcţională datorată coordonării –, pe rând, un substantiv articulat definit, o prepoziţie articulată şi un adjectiv purtător de articol (definit). Dacă în (1) şi în (2) faptul poate fi pus pe seama unei presupuse funcţionalităţi pronominale a lui *al* – uşor de argumentat în (1), recuperabilă, în (2), prin considerarea[11] prepoziţiei articulate ca substantiv fixat într-o formă de acuzativ – , în (3) coordonarea lui *al* cu un adjectiv îi contrazice particulei în discuţie orice funcţionalitate pronominală, dat fiind faptul[12] că *al,* ca pronume, nu poate avea variantă adjectivală.

Concluzionăm: *al,* nefiind pronume, deci substitut de substantiv, nu poate fi decât substitut de articol definit, articolul definit fiind singurul fapt comun celor trei fapte pe care *al* le substituie în structurile analizate.

---

[7] *Al* din structura numeralelor ordinale (***al*** *doilea*, ***al*** *treilea*) îl considerăm ca având o funcţionalitate morfologică diferită de cea a particulei pe care o discutăm aici şi, ca atare, reprezintă o realitate exterioară problematicii lucrării noastre.

[8] Fapt în general cunoscut şi observat deseori în lucrările de specialitate, nimeni, însă, neremarcându-i valoarea incontestabilă de argument pentru statutul lui *al,* conform regulii că două fapte aflate în distribuţie complementară sunt echivalente funcţional; adăugăm aici că, deşi descoperit, teoretizat şi aplicat cu preponderenţă în fonologie, argumentul distribuţiei complementare are perfectă acoperire teoretică în studiul morfologiei, lui datorându-i-se, de altfel, distincţia dintre ***morfem*** şi ***alomorf***.

[9] Pentru o analiză a acestui tip de structuri dintr-o dublă perspectivă teoretică, una în care *al* este interpretat ca pro-prepoziţie şi alta în care acest tip de prepoziţii sunt interpretate ca substantive fixate într-o formă de Ac_3, vezi *G. G. Neamţu*, *Dinamica limbii române actuale,* curs universitar susţinut în anii 1998 – 1999, la Facultatea de Litere din Cluj-Napoca.

[10] Structuri, e drept, nu foarte des întâlnite, dar perfect gramaticale din punctul de vedere al limbii române.

[11] Vezi *G. G. Neamţu*, *lucr. cit.*

[12] Demonstrat de *D. D. Draşoveanu*, vezi nota 5.

1.1. FUNCŢIONALITATEA LUI *AL* CA SUBSTITUT DE ARTICOL DEFINIT

Pentru a stabili funcţionalitatea lui *al* în calitatea pe care i-o atribuim ca urmare a argumentaţiei de mai sus, vom analiza funcţionalitatea articolului definit în structurile în care considerăm că *al* îl substituie. Pornim de la constatarea anterioară că – în absenţa lui *al* – orice formă genitivală sau posesivă are drept regent un substantiv articulat definit. Am mai constatat, de asemenea, că, oricare ar fi purtătorul de articol definit – substantivul însuşi, ca atare sau „transformat" într-o prepoziţie sau un adjectiv determinant al acestuia –, articolul definit e întotdeauna imediat anterior formei genitivale sau posesive. Ne întrebăm: această restricţie a genitivului şi a formelor posesive – de a depinde de un substantiv articulat definit al cărui articol le e imediat anterior – e una funcţională sau doar pur şi simplu sintagmatică? Adică, genitivul şi formele posesive prin însăşi funcţionalitatea lor (semantică) de limbă nu pot depinde decât de un substantiv determinat definit sau această restricţie e una accidentală şi, în ultimă instanţă, nu e determinată decât sintagmatic? Sau, cu alte cuvinte, numai substantivele determinate definit – cu semnificatul lexical actualizat – pot avea ca determinanţi un genitiv sau un posesiv sau şi substantivele nedefinite, al căror semnificat lexical nu este funcţional actualizat, şi, prin urmare, a căror actualizare nu e marcată prin mijlocirea unui morfem corespunzător al categoriei determinării? Răspunsul este că nu numai substantivele semantic definite pot avea determinanţi genitivali sau posesivi, ci şi celelalte, rolul lui *al* fiind tocmai acela de a face ca genitivul şi posesivele să poată depinde de substantive semantic nedefinite („**o** carte a mea"). Faptul poate fi verificat prin analogie cu limbi care nu cunosc o astfel de restricţie şi în care vreo particulă echivalentă lui *al* nu există. Spre exemplu, în italiană se poate spune şi „un libro del mio amico", nu numai „il libro del mio amico", iar în franceză „un livre de Jean", nu numai „le livre de Jean". Ca atare, dependenţa genitivului şi a posesivelor de substantive articulate definit nu se datorează funcţionalităţii lor semantice, ci este o restricţie extrafuncţională, de natură sintagmatică. Prin urmare, articolul definit, pe lângă faptul că este morfem al categoriei determinării, mai are şi funcţia de a realiza contextul sintagmatic obligatoriu al genitivului şi al posesivelor, aceasta fiind funcţia pe care o preia *al* în lipsa articolului definit. Restricţia nefiind însă una funcţională, *al* nu preia de la articol şi funcţia de morfem al determinării, ci numai pe aceea de marcă sintagmatică a „genitivităţii", extinsă, probabil datorită unei analogii (semantic) funcţionale, şi la posesive, dată fiind ideea de posesie, relativ comună genitivului şi posesivelor. Astfel că particula *al,* deşi substitut de articol definit, nu-i substituie acestuia funcţia de morfem al categoriei determinării[13], ci doar pe aceea de context obligatoriu al genitivului şi al

[13] Nu substituie – cf. *Eugenio Coseriu*, *Principes de syntaxe fonctionelle,* extras din „Travaux de linguistique et de philologie", XXXVII, 1989, Strasbourg – Nancy, p. 20 – semnificaţia instrumentală, de „actualizator", a acestuia.

posesivelor. De aceea vom spune despre *al* că este **un substitut f o r m a l de articol definit.**

Astfel stând lucrurile, e evident faptul că *al* nu poate avea funcție sintactică şi nici propriu-zis morfologică, ci funcționează doar sintagmatic, ca – am văzut – context obligatoriu al genitivului şi al posesivelor şi marcă, prin informațiile (de gen, număr şi caz[14]) preluate de la articolul definit, al dependenței acestora de un substantiv sau altul.

Ca excepție de la această funcționalitate a lui *al* avem în română un singur tip de structuri, şi anume cele de tipul „al meu prieten", în care regentul substantival este postpus genitivului sau posesivului, structuri în care, datorită topicii inverse, avem de-a face cu aşa-numitul fenomen de „articulare indirectă", situație în care *al* preia de la articolul definit nu numai funcția de context obligatoriu, ci (datorită topicii inverse) – ca în cazurile în care articolul definit al substantivului este purtat de determinantul adjectival antepus acestuia – şi pe aceea de morfem al determinării, substantivul regent, determinat indirect prin *al,* nemaiputând fi articulat în alt fel (nu se poate spune „*al meu prietenul" sau „*al meu un prieten", la fel cum nu se poate spune „*verdele copacul" sau „*verdele un copac")[15].

1.2. DIN NOU DESPRE IPOTEZA CĂ *AL* AR FI PRONUME, SUBSTITUT SAU DUBLANT AL REGENTULUI DE GENITIV SAU POSESIV

Mai întâi, să analizăm ce înseamnă pentru un pronume că funcționează ca substitut al unui substantiv. E, în general, acceptat faptul conform căruia calitatea de substitut a unui pronume e dată de coreferențialitatea lui cu un substantiv. Or, coreferențialitate înseamnă identitate de gen şi număr la nivelul categoriilor gramaticale. Pronumele, deci, ca substitut al unui substantiv, „preia"[16] de la acesta informațiile de gen şi număr manifestate în substantiv, funcționând, în context, similar acestuia. Avem, în principiu, trei moduri în care un pronume poate funcționa similar unui substantiv, toate trei implicând, fireşte, coreferențialitate cu acesta.

1. Cazurile în care pronumele **„înlocuieşte"** pur şi simplu substantivul, acesta nemaiapărând sub nici o formă în structură, conținutul lui semantic (lexical) fiind atribuit de către contextul extralingvistic pronumelui.

2. Cazurile în care pronumele **dublează semantic** – prin reluare sau anticipare – substantivul ocurent şi el, la rândul lui, în structură, conținutul

[14] Dat fiind faptul că principalul purtător al mărcilor morfologice de gen, număr şi caz este – în cazul substantivelor articulate definit – articolul acestora.

[15] În fapt, la o analiză mai atentă, această excepție de la valoarea pe care-am descris-o aici pentru *al* se dovedeşte a fi doar aparentă, ea putând fi integrată fenomenului articulării indirecte şi – în virtutea faptelor descrise aici – probează similaritatea funcționării particulei în discuție – în structurile de acest tip – cu cea a articolului definit.

[16] Există chiar denumirea – revelatoare pentru acest fenomen – de „acord paradigmatic" al pronumelui cu substantivul substituit; vezi *G. Gruiță*, *Acordul în limba română,* Bucureşti, 1981, p. 18–24.

semantic lexical al substantivului fiind, în aceste cazuri, atribuit pronumelui prin mijlocirea contextului lingvistic, în care substantivul este şi el prezent.

3. Cazurile în care pronumele **dublează** substantivul ocurent în structură atât **semantic** – prin coincidenţe de gen şi număr –, cât şi **sintactic** – prin coincidenţe de caz şi funcţie sintactică în structură. Este cazul dublării complementului direct şi indirect prin forme pronominale atone, *al* însuşi fiind interpretat de anumiţi autori şi în anumite situaţii ca un astfel de substitut[17].

Prin urmare, un pronume substitut va avea întotdeauna genul şi numărul substantivului pe care-l substituie, în situaţii speciale putând avea şi cazul şi funcţia sintactică a acestuia. Însă (vezi şi *supra*, nota 14) articolul definit al substantivelor este, prin însăşi funcţionalitatea sa morfologică, purtător al genului şi numărului substantivului pe care-l articulează, astfel încât nu putem folosi criteriul identităţilor de gen şi număr pentru a distinge între o formă care substituie numai articolul definit al unui substantiv şi o formă care substituie substantivul în totalitatea lui, dat fiind că ambele vor avea aceleaşi mărci ale calităţii lor de substitute şi anume acelaşi gen şi acelaşi număr (eventual, şi acelaşi caz) cu substantivul pe care sau pe al cărui articol îl substituie. Cu alte cuvinte, *al* poate avea acelaşi gen şi acelaşi număr cu substantivul (nume de obiect posedat şi) regent al unui genitiv sau al unui posesiv şi ca urmare a faptului că-i substituie acestuia articolul definit şi nu numai ca urmare a faptului că substituie regentul în totalitatea lui. Ca atare, identităţile de gen şi număr dintre *al* şi substantivul regent de genitiv sau posesiv nu probează cu necesitate calitatea pronominală a particulei în discuţie.

De altfel, faptul că *al* nu substituie regentul se poate verifica astfel:

(a) În structurile în care *al* şi regentul de genitiv sau posesiv sunt coprezente („un copil al vecinului", „acest copil al său"), genitivul sau posesivul, subordonându-se o dată substantivului, nu se mai poate subordona încă o dată lui *al,* dat fiind că nu are decât **o singură valenţă combinatorică** – ca genitiv sau posesiv – şi nu două[18]. Argumentul e formulat de *Neamţu*[19], valoarea pe care i-o acordă lui *al* fiind cea de membru al unei sintagme (genitivale sau posesive) condiţionate. Întrebare: ce anume condiţionează *al* şi în ce calitate? Răspuns: relaţia de dependenţă dintre genitiv sau posesiv şi substantivul regent şi în calitate de context obligatoriu al genitivului sau al posesivului, în lipsa anteriorităţii imediate a articolului definit al substantivului regent.

(b) În structurile de genul „al vecinului", „ai noştri", în care se consideră că *al* substituie total substantivul regent de genitiv sau posesiv, înlocuindu-l complet în structură şi funcţionând el însuşi ca regent al acestora, în fapt *al* substituie nu regentul substantival, ci tot articolul definit al acestuia, substantivul regent – eliptic

---

[17] Vezi *Valeria Guţu Romalo*, *Sintaxa limbii române. Probleme şi interpretări,* Bucureşti, 1973, p. 83.

[18] Conform principiului unicităţii; vezi *D. D. Draşoveanu*, *O categorie sintactică – unicitatea,* în *Teze şi antiteze...,* p. 59-72.

[19] Vezi *G. G. Neamţu*, *lucr. cit.*

– fiind potențial ocurent; potențiala lui ocurență poate fi mai ușor evidențiată în structurile paralele – coordonate sau comparative – de tipul:

„părul maimuței și *al* omului...” sau

„părul maimuței, mai aspru decât *al* omului...”.

Potențiala ocurență a regentului celui de-al doilea genitiv poate fi pusă în evidență (și – eventual – recuperată) prin particula – cu funcționalitate evident pronominală – ***cel:***

„părul maimuței și *cel* al omului...”,

„părul maimuței, mai aspru decât *cel* al omului”.

Se observă, astfel, cum *cel* substituie regentul substantival, iar *al* – articolul definit al acestuia (dat fiind că *cel,* ca pronume, nu are, marcată formal, categoria determinării):

„***păr****ul* maimuței... ***cel*** *al* omului”.

Astfel că genitivul sau posesivul are întotdeauna un regent substantival, altul decât *al,* regent eliptic în astfel de structuri – prezent însă în altele, de pildă în „un copil *al* vecinului” – dar a cărui elipsă poate fi recuperată, „peste capul lui *al”,* ca potențială ocurență a unei forme substantivale, de la care *al* nu preia decât informațiile de gen și număr – și, firește, și caz – vehiculate de articolul definit al respectivei forme, acesta fiind cel pe care *al* îl substituie.

Situația este aceeași în toate structurile genitivale sau posesive cu regent eliptic, în toate elipsa regentului putând fi recuperată prin *cel* („ai noștri sunt acasă” – *„cei* ai noștri sunt acasă”) și, prin urmare, *al* nu poate fi considerat nici în aceste situații ca fiind pronume și, deci, ca substituind regentul de genitiv sau posesiv.

(c) O situație sensibil diferită e cea a structurilor de tipul „această carte este a mea” sau „cartea este a copilului”, în care *al* este interpretat ca având funcția de nume predicativ. Menționăm că în structurile de acest tip regentul substantival este, de obicei, prezent în structură. Dacă în astfel de structuri îl considerăm pe *al* pronume, deci substitut de substantiv, obținem o structură similară cu „această carte este cartea copilului”, ca atare, o structură al cărei sens este unul de **identificare,** câtă vreme sensul structurii „această carte este a copilului” este clar unul de **calificare.** Cu alte cuvinte, eu nu identific această carte ca fiind **cea a copilului,** ci o calific pur și simplu ca fiind **a copilului,** similar structurii latinești *hic liber est Taciti*, cu genitivul *Taciti* funcționând firesc ca nume predicativ, și nu ca în *hic liber est liber Taciti*, unde *Taciti* e atribut al numelui predicativ *liber.*

Structura „cartea este a mea”, cu *al* considerat pronume, fiind similară cu „cartea este cartea mea”, duce prin suprimarea verbului *a fi* la structura „cartea, cartea mea”, adică „cartea, (cea) a mea”, cu *a mea* apoziție, deci identificând regentul, în timp ce sensul structurii „cartea este a mea” este unul de calificare, *a mea* exprimând o calitate a cărții, „cartea mea”, structură la care nu putem ajunge decît considerându-l pe *al* substitut de articol definit.

În încheierea argumentației privitoare la statutul lui *al* pe care-am desfășurat-o în aceste rânduri, vom analiza o serie de posibile contraargumente la

calitatea pe care i-am acordat-o aici particulei în discuţie. Vom apela pentru aceasta tot la lucrarea menţionată a lui G. G. Neamţu, în care, la un moment dat, autorul aduce în discuţie posibilitatea ca *al* să funcţioneze ca substitut de articol definit. Analiza vizează structurile de tipul „contra mea şi a ta", „deasupra casei şi a copacului", iar discuţia e, în principiu, următoarea:

Dacă în structurile menţionate mai sus am accepta faptul că *al* substituie nu unităţile *contra, deasupra* în întregime, ci numai articolul din finala acestora, ne-am izbi de următoarele patru fapte, în opinia autorului, inacceptabile:

1. *al* ar avea acelaşi statut – de substitut de articol – şi în „cartea mea şi a ta";

2. articolul ar avea substitute, ceea ce ar contrazice datele actuale ale gramaticii limbii române, dat fiind că nu avem o clasă de fapte de limbă care să fie **pro-articole;**

3. *al, a* ar fi un alomorf al lui ***-a, -ul*** (al articolului definit);

4. articolul ar cere (citeşte: impune) caz.

În realitate, nici unul dintre faptele semnalate mai sus nu poate contrazice convingător statutul de substitut de articol pe care l-am acordat lui *al* în această lucrare, date fiind următoarele:

1. dacă în „cartea mea şi a ta" l-am considera pe *al* substitut de substantiv şi, prin urmare, ca substituind forma substantivală *cartea,* ar însemna că nu putem avea adjective posesive coordonate în dependenţa aceluiaşi regent (substantival), ci numai (forme) substantivale regente de adjectiv posesiv coordonate, ceea ce, pe lângă faptul că ar contrazice funcţionalitatea adjectivelor de a se afla mai multe în dependenţa aceluiaşi regent – şi, implicit, funcţionalitatea semantică a noţionalului de a „îngloba" în sine o sumă întreagă de calităţi exprimabile (atributiv) prin determinanţi adjectivali –, ar presupune tocmai lipsă de coreferenţialitate între *cartea* şi forma *a* a lui *al,* dat fiind că două forme substantivale (pronumele fiind şi el tot **substantival)** coordonate nu pot fi coreferenţiale; astfel că acordul verbal nu s-ar putea face la singular („cartea mea şi a ta e cea mai bună"), ci numai la plural („cartea mea şi a ta sunt cele mai bune"), lucru neconform cu funcţionalitatea de limbă a structurii „cartea mea şi a ta"[20];

2. faptul că gramatica limbii române nu a introdus încă printre clasele de unităţi lingvistice cu care operează o clasă a pro-articolelor nu se poate constitui într-un contraargument la introducerea acestei clase în momentul în care existenţa ei e dovedită suficient de convingător;

3. aşa cum am dovedit în cuprinsul acestei lucrări, ***al, a, ai, ale, alor*** sunt alomorfe ale formelor (de articol definit) ***-ul, -a, -i, -le, -lor**,* doar atât că, prin excepţia menţionată, nu sunt alomorfe ale acestora în calitatea lor de morfeme ale determinării, ci în cea de context obligatoriu al genitivului şi al formelor posesive;

[20] Care poate desemna atât o singură realitate (cu două adjective posesive coordonate), cât şi două realităţi (şi atunci faptele coordonate sunt forma *cartea* şi regentul implicit – eventual recuperabil, cum am văzut, prin *cel* – al celui de-al doilea posesiv).

4. articolul definit nu cere caz, dar, în condițiile în care formele substantivale de genitiv şi dativ sunt, în limba română, omonime, prezența sau absența acestuia în anterioritatea imediată a unei astfel de forme poate „genera”, în lipsa unor alte elemente distinctive, funcționalitatea acesteia ca genitiv sau ca dativ.

2. SINTAXA GENITIVULUI ŞI A POSESIVELOR

Fiind dovedit faptul că *al* nu poate avea funcție sintactică şi că nu se poate constitui în regent al unui genitiv sau al unui posesiv, acestora, genitivului şi adjectivelor posesive, nu le rămâne decât să depindă întotdeauna de un regent substantival – care poate fi substantivul nume de obiect posedat sau, cum am văzut, pronumele *cel,* adevăratul substitut al acestuia – indiferent dacă acest regent este ocurent în structură sau eliptic, dar potențial ocurent. Astfel, genitivul şi adjectivele posesive ajung să se integreze perfect în sistemul – triadic, după *Draşoveanu*, al – funcțiilor sintactice atributive, putând avea atât funcția sintactică de **atribut,** cât şi pe cele, corespondente acesteia, de **nume predicativ** şi **element predicativ suplimentar.**

Şi astfel, prin genitivul şi adjectivele posesive cu funcție sintactică de nume predicativ şi element predicativ suplimentar, se normalizează sistemul corespondențelor de principiu între cele trei tipuri de funcții sintactice.

Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară
„Sextil Puşcariu”
Cluj-Napoca, str. E. Racoviță, 21